

Sygn. akt U 543/24

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 25 sierpnia 2021 r., znak: SOC/15/053061254 Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. odmówił M. G. prawa do renty socjalnej. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że Komisja Lekarska orzeczeniem z dnia 17 sierpnia 2021 r. ustaliła, że M. G. nie jest całkowicie niezdolna do pracy, a tym samym nie znalazła podstaw do wypłaty świadczenia.

/decyzja k.103 plik I akt ZUS/

W odwołaniu od powyższej decyzji pełnomocnik M. G. wskazał, że nie jest ona w stanie funkcjonować samodzielnie w życiu codziennym i zmuszona jest korzystać z pomocy innych osób. Odwołująca nie jest w stanie sama posprzątać, czy też przygotować posiłków. Pełnomocnik M. G. wniósł o uwzględnienie odwołania i zmianę zaskarżonej decyzji poprzez przyznanie M. G. prawa do renty socjalnej od 1 sierpnia 2021 r.

/odwołanie k.3 – 4 odwrót/

W odpowiedzi na odwołanie pełnomocnik organu rentowego wniósł o jego oddalenie.

/odpowiedź na odwołanie k.8 - 8 odwrót/

W dniu 20 grudnia 2022 r. Sąd Okręgowy w Łodzi wydał wyrok, mocą którego oddalił odwołanie.

Wyrok ten został zaskarżony przez pełnomocnika wnioskodawczynie i po rozpoznaniu apelacji w dniu 12 grudnia 2023 roku Sąd Apelacyjny w Łodzi uchylił zaskarżony wyrok do ponownego rozpoznania, pozostawiając sądowi I instancji rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

W ocenie Sądu II instancji postępowanie przed Sądem Okręgowym dotknięte było nieważnością, wobec wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym, ponieważ wniosek o dopuszczenie dowodu z przesłuchania stron czy świadków należy traktować jako wniosek o przeprowadzenie rozprawy. Dodatkowo Sąd Apelacyjny wskazał, iż wnioski dowodowe zawarte w odwołaniu nie zostały rozpoznane przez Sąd Okręgowy.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy ustalił:

Wnioskodawczynie M. G. urodziła się (...), legitymuje się wykształceniem zasadniczym w zawodzie kucharza małej gastronomii. M. G. posiada umiarkowany stopień niepełnosprawności przyznany na stałe (01 – U, 06 – E , 04 – O). M. G. do 31 lipca 2021 r. pobierała rentę socjalną.

/okoliczności bezsporne/

W dniu 16 czerwca 2021 r. M. G. złożyła wniosek o ustalenie prawa do renty socjalnej.

/wniosek k.98 – 99 odwrót plik I akt ZUS/

Lekarz orzecznik ZUS rozpoznał u wnioskodawczynie: upośledzenie umysłowe lekkiego stopnia, organiczne zaburzenia osobowości, nastroju i zachowania, padaczkę w wywiadzie (bez napadów od 2008 r. – obecnie niewymagającą leczenia). Orzeczeniem z dnia 2 sierpnia 2021 r. lekarz orzecznik ZUS stwierdził, że M. G. nie jest całkowicie niezdolna do pracy.

/opinia lekarska k.40 plik II akt ZUS , orzeczenie k.100 - 100 odwrót plik I akt ZUS/

Od powyższego orzeczenia wnioskodawczynie złożyła sprzeciw.

/okoliczność bezsporna/

Komisja Lekarska ZUS rozpoznała u wnioskodawczynie: upośledzenie umysłowe lekkiego stopnia, organiczne zaburzenia osobowości, nastroju i zachowania, padaczkę w wywiadzie (bez napadów od 2008 r. – obecnie niewymagającą leczenia). Orzeczeniem z dnia 17 sierpnia 2021 r. Komisja Lekarska ZUS stwierdziła, że M. G. nie jest całkowicie niezdolna do pracy.

/opinia lekarska k.47 plik II akt ZUS , orzeczenie k.102 - 102 odwrót plik I akt ZUS/

Powyższe orzeczenie legło u podstaw wydania zaskarżonej decyzji.

/decyzja k.103 plik I akt ZUS/

Badaniem psychologicznym u wnioskodawczynie rozpoznano: spowolnieni psychoruchowe, osłabienie koncentracji, tendencje do persewacji czynności ruchowych, osłabienie pamięci bezpośredniej, zaburzenia plastyczności procesów intelektualnych, ograniczony krytycyzm wobec swoich postaw i zachowań. U wnioskodawczynie występuje sprawność intelektualna w granicach lekkiego upośledzenia umysłowego. Zaburzenia w funkcjonowaniu procesów poznawczych i czynności wykonawczych na skutek zmian organicznych we wczesnym okresie rozwojowym (aktualnie bez zmian mogących świadczyć o procesie organicznym), cechy osobowości niedojrzałej emocjonalnie i społecznie. Wzmoczone reakcje emocjonalne z dominacją objawów lękowych. Aktualnie nie wymaga opieki innych osób.

/opinia biegłego sądowego neuropsychologa L. S. k.118 – 120/

U wnioskodawczynie rozpoznano: padaczkę (w wywiadzie). Wnioskodawczynie była leczona farmakologicznie do 2008 r. z powodu padaczki , która występowała od dzieciństwa. Od 2008 r. napady nie występują. Nie jest leczona farmakologicznie. Do 31 lipca 2021 r. pobierała rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy z powodu organicznych zaburzeń osobowości, nastroju i zachowania. U wnioskodawczynie nie występują objawy ogniskowego uszkodzenia układu nerwowego. Zapis EEG nie wykazał zmian patologicznych. Badanie CT mózgu nie wykazało zmian patologicznych w zakresie mózgowia. Z uwagi na schorzenia neurologiczne wnioskodawczynie nie jest całkowicie niezdolna do pracy zarobkowej w myśl ustawy o emeryturach i rentach.

/opinia biegłego sądowego neurologa J. B. k.127 – 129/

U M. G. rozpoznano: zaburzenia zachowania i emocji na podłożu upośledzenia umysłowego w stopniu lekkim. U wnioskodawczynie nie stwierdzono choroby psychicznej oraz organicznego uszkodzenia o.u.n. Zachowanie wnioskodawczynie jest adekwatne do poziomu zdiagnozowanego poziomu upośledzenia. Upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim charakteryzuje się poziomem intelektualnym osób dorosłych odpowiadającym 12 – 13 roku życia. Osoby takie są dość samodzielne i zaradne społecznie , nie powinny jednak wykonywać zawodów wymagających podejmowania decyzji. Badana bez problemu ukończyła zarówno szkołę podstawową specjalną oraz szkołę zawodową specjalną w zawodzie kucharza. Stosowane względem wnioskodawczynie leczenie psychiatryczne przyniosło dobre efekty, a od zakończenia pobytu w szpitalu w 2021 r. wnioskodawczynie nie korzystała z pomocy psychiatrycznej. Wprawdzie wnioskodawczynie ujawnia pewną agrawację, nadmiernie skupia się na chorobach, to jednak zdolność do agrawacji i symulacji wskazuje na dość dobrze zachowaną zdolność do dobrego odbierania, analizowania i reagowania na bodźce z otoczenia. Wnioskodawczynie jest częściowo niezdolna do pracy zarobkowej, a niezdolność ta jest trwała z uwagi na nieodwracalne podłożo choroby – upośledzenie umysłowe, które jest wrodzone i nieodwracalne. Poziom dysfunkcji psychicznych może ulec pogłębieniu. Wnioskodawczynie nie była i nie jest obecnie całkowicie niezdolna do pracy.

/opinia k.143 – 152, opinia uzupełniająca k.175 - 181 biegłego sądowego psychiatry R. Ż./

Przy ustalaniu stanu faktycznego sąd ponownie pominął wnioski pełnomocnika wnioskodawczynie o przesłuchanie jej w charakterze strony oraz o przesłuchanie świadka D. G. na fakt stanu zdrowia odwołującej, przebiegu leczenia,

czasu jego trwania, całkowitej niezdolności do pracy i daty jej powstania, pomocy jakiej wymaga przy wykonywaniu czynności dnia codziennego, nieporadności życiowej i stanu emocjonalnego, ponieważ dowody te nie mogłyby być przydatne dla oceny prawidłowości zaskarżonej decyzji organu rentowego. Ocena stanu zdrowia wymaga bowiem wiadomości specjalnych i z tej przyczyny dopuszczone zostały dowody z opinii biegłych sądowych lekarzy o specjalnościach zgodnych z dolegliwościami wnioskodawczynie. Sam przebieg leczenia wynika natomiast z w pełni obiektywnych dowodów w postaci dokumentacji medycznej.

Nadto podkreślić należy, iż zakres pomocy jakiej wymaga wnioskodawczynie również może być ustalone jedynie w oparciu o dowód z opinii biegłych z zakresu medycyny. Rozróżnić bowiem należy pomoc jakiej ktoś wymaga obiektywnie od pomocy faktycznie świadczonej osobie chorej. Zarówno wnioskodawczynie jak i świadek mogłyby zeznawać jedynie w zakresie tej drugiej okoliczności. Tymczasem ustalenia te nie muszą i bardzo często nie są tożsame. Zakres wymaganej pomocy jest to bowiem tylko taka pomoc, która jest obiektywnie niezbędna, a której udzielenie nie pogłębia zależności od otoczenia.

Wskazać należy, że kwestia oceny stanu zdrowia i w konsekwencji zdolności do pracy należy do sfery faktów, wymagających wiadomości specjalnych – wiedzy medycznej. Ustalenia w tym zakresie mogą być zatem dokonane wyłącznie na podstawie opinii biegłych, którzy taką wiedzę specjalną posiadają, co więcej – biegłych, którzy są powoływani w konkretnej sprawie. Dowód z opinii biegłego z uwagi na wiadomości specjalne, jakie są przy nim wymagane, jest dowodem tego rodzaju, że nie może być zastąpiony inną czynnością dowodową, np. przesłuchaniem świadka, stąd też w/w wnioski dowodowe nie mogłyby odnieść zamierzonego skutku procesowego. Wskazać także należy, że co prawda opinia biegłych jest oparta na wiadomościach specjalnych, jednakże podlega ona ocenie sądu na podstawie całego zebranego w sprawie materiału, co oznacza, że na tle tego materiału, konieczne jest stwierdzenie, czy biegły w swojej opinii ustosunkował się do wynikających z innych dowodów faktów mogących stanowić podstawę ocen w opinii zawartych oraz czy opierając się na tym materiale w sposób logiczny i jasny, przedstawia tok rozumowania prowadzący do sformułowanych w niej wniosków. W tym kontekście należy zatem stwierdzić, że w niniejszej sprawie biegli dysponowali dokumentacją medyczną leczenia wnioskodawczynie i dokumentacja ta była przedmiotem badania i analizy biegłych, a w tym biegłego psychiatry, którego opinia nie nasuwa żadnych zastrzeżeń pod względem jej merytorycznej poprawności i wartości dowodowej. Wobec pominięcia dowodów osobowych zbędne było również ponawianie dowodów z opinii biegłych psychologa i psychiatry o co wnosił pełnomocnik wnioskodawczynie w apelacji. Nadto zauważyć należy, iż teza dowodowa opinii psychologicznej nie mogłaby skutkować uwzględnieniem wniosku także i dlatego, że psycholog nie jest lekarzem a zatem nie może wypowiadać się na temat zdolności do pracy. Biegły ten może jedynie przeprowadzić badanie psychologiczne strony, który to dowód jest dowodem pomocniczym dla biegłego psychiatry.

Wobec powyższego, Sąd pominął ww wnioski dowodowe już w toku pierwszego rozpoznania sprawy – w postanowieniu z dnia 26 października 2021 roku -pkt. 5 oraz postanowieniem wydanym na rozprawie w dniu 19 marca 2024 roku.

Podkreślić należy, iż w ocenie Sądu opinie wszystkich biegłych są w pełni wiarygodne. Zostały sporządzone przez biegłych o specjalnościach właściwych z punktu widzenia schorzeń wnioskodawczynie. Wyżej wskazani biegli zapoznali się z całą przedłożoną dokumentacją lekarską z przebiegu chorób i leczenia wnioskodawczynie i na podstawie tej dokumentacji oraz badania bezpośredniego wydali opinie, które są wewnątrznie spójne, logiczne i kompletne. Opinie w sposób jednoznaczny i przejrzysty obrazują stan zdrowia odwołującej i w oparciu o aktualne wskazania wiedzy medycznej kategorycznie rozstrzygają kwestię wpływu stwierdzonych u niej schorzeń na zdolność do pracy.

W tym miejscu należy zauważyć, iż w orzecznictwie ugruntowane jest stanowisko, że potrzeba powołania innego (kolejnego) biegłego (biegłych) powinna wynikać z okoliczności sprawy, a nie z samego niezadowolenia strony z dotychczas złożonej (złożonych) opinii. Jeżeli więc opinia biegłego jest przekonująca i zupełna dla sądu, który swoje stanowisko w tym względzie uzasadnił, to fakt, iż opinia taka jest niepełna dla stron procesowych, nie jest przesłanką dopuszczenia w sprawie kolejnej opinii (zob. wyrok SN z 6.05.2009 r., II CSK 642/08, L., postanowienie SN z 6.06.2012 r., I UK 113/12, L.). Dowód z opinii biegłego ma szczególny charakter, nie mogą więc tutaj mieć zastosowania

wszystkie zasady o prowadzeniu dowodów, a w szczególności art. 217 § 1 k.p.c. W konsekwencji nie można przyjąć, że Sąd obowiązany jest dopuścić dowód z kolejnych opinii biegłych w każdym wypadku, gdy opinia złożona jest niekorzystna dla strony (zob. wyrok SN z 15.02.1974 r. II CR 817/73, LEX nr 7404), co potwierdza również późniejsze orzecznictwo (zob. wyrok SN z 6.05.2009 r., II CSK 642/08 LEX nr 511998, wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 25.06.2009 r. V Ca 139/09 LEX nr 551993, postanowienie SN z 19.08.2009 r., III CSK 7/09 LEX 533130, wyrok SN z 16.09.2009r., I PK 79/09 LEX nr 5543670, wyrok SN z 30.05.2007 r., IV CSK 41/07 LEX nr 346211). Ponadto w orzecznictwie podkreśla się także, że o ewentualnym dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego nie może decydować wyłącznie wniosek strony, lecz zawarte w tym wniosku konkretne uwagi i argumenty podważające miarodajność dotychczasowej opinii lub co najmniej miarodajność tę poddające w wątpliwość, w przeciwnym wypadku wniosek taki musi być uznany za zmierzający wyłącznie do nieuzasadnionego przedłużenia postępowania, co powinno skutkować jego pominięciem (art. 217 § 2 k.p.c.) – (tak wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 5.06.2002 r., III AUa 811/02 opubl. OSA 2003/9/35).

Opinia biegłego psychiatry, uzupełniona na wniosek pełnomocnika odwołującej, co należy szczególnie podkreślić, jest wyjątkowo szczegółowa, kompleksowa i pełna. Odpowiada na wszystkie pytania i wątpliwości. Biegły w szczególności wskazał, iż nie ma i nigdy nie było podstaw do uznania wnioskodawczynie za osobę całkowicie niezdolną do pracy. Ukończyła ona zresztą szkołę zawodową w zawodzie kucharza i pracowała w zawodzie, co przyczyniło się do poprawy jej kompetencji. Wnioskodawczynie, co podkreśla biegły ma skłonności agrawacyjne i przyjmuje postawę roszczeniową.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Odwołanie podlegało oddaleniu.

Zgodnie z art. 4 ust.1 ustawy o rencie socjalnej z dnia 27 czerwca 2003 r. (tekst jednolity Dz. U. z 2022 r., poz. 240) renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:

- 1) przed ukończeniem 18. roku życia;
- 2) w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej - przed ukończeniem 25. roku życia;
- 3) w trakcie kształcenia w szkole doktorskiej, studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

W myśl art. 4 ust.2 osobie, która spełnia warunki określone w ust. 1, przysługuje:

- 1) renta socjalna stała - jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest trwała;
- 2) renta socjalna okresowa - jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest okresowa.

Z kolei stosownie do art. 5 ustawy o rencie socjalnej ustalenia całkowitej niezdolności do pracy dokonuje lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na zasadach i w trybie określonych w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz. U z 2022 r. poz. 504).

Natomiast w myśl art.15 ustawy o rencie socjalnej, w sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się odpowiednio: art. 12-14, 61, 71-81, 88, 89, 93, 94, 98, 100 ust. 1 i 2, art. 101, 102 ust. 1, art. 104 ust. 4, art. 107, 114, 116 ust. 1b i 2, art. 118 ust. 1-5, art. 119 ust. 1, art. 121, 122 ust. 1, art. 126, 128, 129 ust. 1, art. 130 ust. 1, art. 133-135, 136a i 138-144 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Zgodnie z art.12 ust.1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych niezdolną do pracy jest osoba, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu.

Przepisy ust. 2 i 3 art. 12 wskazują, że całkowicie niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy, natomiast częściowo niezdolną do pracy jest osoba, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji.

Natomiast zgodnie z art. 13 ust. 1 przy ocenie stopnia i przewidywanego okresu niezdolności do pracy uwzględnia się stopień naruszenia sprawności organizmu oraz możliwości przywrócenia niezbędnej sprawności w drodze leczenia i rehabilitacji, możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne.

Dokonując analizy pojęcia „całkowita niezdolność do pracy” należy brać pod uwagę zarówno kryterium biologiczne (stan organizmu dotkniętego schorzeniami naruszającymi jego sprawność w stopniu powodującym całkowitą niezdolność do jakiegokolwiek pracy), jak i ekonomiczne (całkowita utrata zdolności do zarobkowania wykonywaniem jakiegokolwiek pracy).

Osobą całkowicie niezdolną do pracy w rozumieniu art.12 ust.2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS jest więc osoba, która spełniła obydwa te kryteria, a więc jest dotknięta upośledzeniem zarówno biologicznym, jak i ekonomicznym.

W orzecznictwie przyjmuje się również, że decydującą dla stwierdzenia niezdolności do pracy jest utrata możliwości wykonywania pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu przy braku rokowania odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu. Gdy więc biologiczny stan kalectwa lub choroba, nie powodują naruszenia sprawności organizmu w stopniu mającym wpływ na zdolność do pracy dotychczas wykonywanej lub innej mieszczącej się w ramach posiadanych lub możliwych do uzyskania kwalifikacji, to brak prawa do tego świadczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 2004 r., I UK 28/04; LEX nr 979161, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2003 r., II UK 11/03, LEX nr 585793; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2005 r., I UK 222/04, LEX nr 989232). Nie ma wobec tego podstaw do przyznania renty socjalnej osobie, która z medycznego punktu widzenia nie jest całkowicie niezdolna do pracy, choćby nie miała możliwości jej podjęcia z innych przyczyn /por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2006 r. II UK 98/05, opubl. OSNP 2007/5-6/77/.

Przeprowadzone w sprawie postępowanie dowodowe nie dało podstaw do uwzględnienia odwołania wnioskodawczyni. Wprawdzie u wnioskodawczyni występują zaburzenia zachowania i emocji na podłożu upośledzenia umysłowego w stopniu lekkim, a w okresie dzieciństwa występowała u niej padaczka, to jednak powołani w sprawie biegli nie znaleźli podstaw do stwierdzenia u wnioskodawczyni znacznego stopnia naruszenia sprawności organizmu, który powodowałby jej całkowitą niezdolność do wykonywania pracy zarobkowej w myśl ustawy o rentach i emeryturach.

Podkreślić w tym miejscu należy, że przy ocenie opinii biegłych lekarzy Sąd nie może zająć stanowiska odmiennego, niż wyrażone w opinii, na podstawie własnej oceny stanu faktycznego. Odmiennie ustalenie w tej mierze może być dokonane tylko na podstawie opinii innych biegłych lekarzy, jeżeli ich opinia jest bardziej przekonująca oraz wszechstronnie przedstawia kwestię nasuwającą wątpliwości w sprawie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 października 1987 roku, II URN 228/87, (...)). Jednakże opinię innego biegłego sądowego Sąd może dopuścić jedynie wtedy, gdy opinia, która została już złożona do sprawy zawiera istotne braki, względnie nie wyjaśnia istotnych okoliczności (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 1974 roku, II CR 817/73, niepubl).

Reasumując, wnioskodawczyni nie spełnia podstawowej przesłanki o jakiej mowa w art. 4 ust. 1 ww. ustawy i tym samym na podstawie art.477¹⁴§1 k.p.c., Sąd Okręgowy oddalił odwołanie jako niezasadne.